

Seletuskiri

Vabariigi Valitsuse määruse „Karjääriastmete nimetused ja palgakoeffitsiendid ning tingimused karjääriastmete omistamiseks“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 75 lõike 2² alusel.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 75 lõikes 2¹ on sätestatud, et õpetaja kutseoskuste arendamiseks ja ametialase karjääri kujundamiseks omistatakse õpetajale kutsestandardis kirjeldatud kompetentsidel põhinev karjääriaste. Sama paragrahvi lõikega 2² pannakse Vabariigi Valitsusele kohustus kehtestada määrusega karjääriastmete nimetused ja palgakoeffitsiendid ning karjääriastme omistamise tingimused.

Haridusvaldkonna arengukava 2035 sõnastab õpetaja olulise rolli õppeprotsessi kavandamisel, toetamisel ja tagasisidestamisel, samuti haridusasutuse juhi rolli õppimist ja heaolu toetava õppekultuuri ja -keskkonna loomisel. Arengukava elluviimiseks moodustas Haridus- ja Teadusministeerium 2020. a laiapõhjalise töögrupi. Järelkasvu töögrupi ettepanekute esimene lähtekoht oli, et õpetajate järelkasvu mõjutavad kaks suurt probleemi: uusi kvalifitseeritud õpetajaid ei lisandu piisavalt ning liiga palju õpetajaid lahkub töölt või plaanib lahkuda. Töögrupp sõnastas olulisemad juurpõhjused, mille lahendamisele peab keskenduma: 1) juhtimiskvaliteedi suured erinevused koolides; 2) õpingute, töö ja pereelu ühildamine kvalifikatsiooni saamiseks on keeruline; 3) õpetajatel on liiga suur töökoormus; 4) ametikaare ülene tugi õpetajatele ei ole piisav; 5) õpetajate väikesed karjäärivõimalused ja isiklik areng ning 6) õpetajaameti madal atraktiivsus ja teiste ametitega konkureerimine.

Haridus- ja Teadusministeerium on viimastel aastatel eraldanud Tartu Ülikoolile ja Tallinna Ülikoolile lisarahastust, et avada õpetajakoolituse õppekavadel täiendavaid õppekohti. Õpetajakoolituse maht on kasvanud nii vastuvõetute kui ka lõpetanute arvu poolest. Sisseastumise infosüsteemi (SAIS) andmed näitavad, et huvi õpetajakoolituse erialade vastu kasvab jätkuvalt. Kuigi õpetajate järelkasv õpetajaks õppimise kontekstis paraneb, on kutsekindlus endiselt madal. OECD ülevaade „Education at a Glance 2025“ kinnitab, et Eesti kuulub kõrge voolavusega riikide hulka – igal aastal läheb pensionile 2,2% õpetajatest ning lisaks lahkub ametist 9,4% muudel põhjustel. Ka TALIS 2024 tulemused toovad esile Eesti õpetajate kõrge ametist lahkumise riski. 45,5% õpetajatest plaanib õpetajana töötada veel kuni viis aastat.

2013. aastal põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustega sätestati, et õpetaja töötasu ja töötasu aluseks on ametikoht. Õpetaja üldtööaeg on 35 tundi nädalas ning hõlmab kõiki seaduses ja riiklikes õppekavades määratud ülesandeid, mis on vajalikud õppe- ja kasvatustöö korraldamiseks. Riigi eraldatav haridustoetus sisaldab lisaks töötasu alammäärale palgafondi diferentseerimiskomponenti, mille eesmärk on võimaldada ametikohtade kujundamist vastavalt õpetaja kvalifikatsioonile ja vastutusele. Praktikas kavandatakse ametikohti aga peamiselt ainetundide arvu järgi, jättes muud tööülesanded kõrvale. Need tasustatakse koolis diferentseerimiskomponendi arvelt lisatasuna. Kui ametikohti määratakse üksnes õppekavas sätestatud tundide põhjal, kulub diferentseerimiskomponent õppetundide väliste ülesannete katmiseks ning õpetajate karjäärimudelit ei kujune.

Kuni 2013. aasta 31. augustini sätestati põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses, et pedagoogide kutseoskuste ja kutsemeisterlikkuse ning nende kvalifikatsioonitaseme hindamiseks

korraldatakse atesteerimine. Omistatavad ametijärgud olid tookord noorempedagoog, pedagoog, vanempedagoog ja pedagoog-metoodik. Atesteerimise süsteem kaotati ootusega, et koolid ja nende pidajad töötavad välja asutuste sisesed või üht koolivõrku hõlmavad õpetaja motivatsiooni- või karjäärisüsteemid, kuna olemuslikult peaks töötaja motiveerimine olema eelkõige tööandja ülesanne. Seda muudatust pidi toetama asjaolu, et 2013. aasta novembris kinnitas Hariduse Kutsenõukogu õpetaja kutsestandardid (www.kutsekoda.ee) ning õpetaja kutset hakkasid välja andma õpetajakoolitust läbi viivad ülikoolid ning kutse andja (Eesti Õpetajate Liit). Kõikides kohalikes omavalitsustes ja koolides ei ole paraku need ootused täitunud – õpetaja karjäärisüsteemi ei ole välja töötatud või ei ole välja töötatud süsteemi rakendatud.

Praegune olukord ei toeta piisavalt õpetaja tööalast arengut ning võib pärssida nii koostööd kui ka haridusuuenduste rakendumist koolis. **Plaanitav karjäärimudel loob ühtse raamistiku õpetajate professionaalseks arenguks, jättes kooli pidajatele ja koolijuhtidele otsustusruumi kujundada selle sisu vastavalt oma kooli eripärale.**

Karjääriaste omistatakse töölepingu alusel töötavale ühe või mitme õppeaine õpetajale ja klassiõpetajale ning kutseõppeasutuse üldharidusainete õpetajale.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna haridusjuhtimise ja õpetajapoliitika valdkonna peaekspert Maarja Keskpäik (tel 735 1146; maarja.keskpaik@hm.ee), haridusjuhtimise ja õpetajapoliitika valdkonna nõunik Liis Lehist (tel 735 0206; liis.lehist@hm.ee), strateegia- ja finantsosakonna analüüsi valdkonna juhtivanalüütik Kristel Vaher (tel 735 0268, kristel.vaher@hm.ee) ning õiguspoliitika osakonna õigusnõunikud Merilin Vipper (tel 735 1445; merilin.vipper@hm.ee) ja Indrek Kilk (tel 735 0144; indrek.kilk@hm.ee). Eelnõu väljatöötamisse olid kaasatud: Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Haridustöötajate Liit, Eesti Õpetajate Liit, Eesti Koolijuhtide Ühendus, Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus, Õpetajate Ühenduste Koostöökoda, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühing, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Õpilasesinduste Liit, SA Noored Kooli, MTÜ Asendusõpetaja, MTÜ Alustavat Õpetajat Toetav Kool, SA Heateo Haridusfond.

Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud õiguspoliitika osakonna õigusnõunik Indrek Kilk (tel 735 0144; indrek.kilk@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõul on 15 paragrahvi.

Paragrahvis 1 sõnastatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate ning kutseõppeasutuse üldhariduslike ainete õpetajate karjääriastmed, tingimused karjääriastmete omistamiseks ning karjääriastmete palgakoefitsiendid (edaspidi *karjäärimudel*).

Paragrahvis 2 sõnastatakse karjäärimudeli eesmärk ja karjääriastmed.

Lõikes 1 sõnastatakse karjäärimudeli eesmärk.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 75 lõike 2 kohaselt on õpetaja ametialane kohustus arendada oma kutseoskusi ja olla kursis haridusuuendustega. Töölepingu seaduse § 15 lõike 2

punkt 4 kohustab kõiki töötajaid osalema oma tööalaste teadmiste ja oskuste täiendamiseks koolitustel. Samas ei sätesta ükski seadus kohustust rakendada karjäärimudelit või motivatsioonisüsteemi. **Karjäärimudeli eesmärk on toetada õpetajate professionaalset arengut ja heaolu ning väärtustada õpetajatööd.** Karjäärimudel toetab kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate ametis püsimist ja enesetäiendamist, innustab kvalifikatsioonita õpetajaid kutset omandama ning soodustab õpetajaskonna järelkasvu.

Karjäärimudeli kaudne eesmärk on tagada, et iga õppija saavutab õppekava eesmärkidest tulenevad õpitulemused, pädevused ja hoiakud. Nüüdisaegse õpikäsituse ([Õpikäsitus | Haridus- ja Teadusministeerium](#)) kohaselt on õppimine aktiivne ja koostööine elukestev protsess, milles õppija õpib õppima ja võtab oma õppimise eest vastutuse. Õpetaja roll on toetada õppijat ning luua keskkond ja tingimused, milles iga õppija saab oma arengupotentsiaali maksimaalselt realiseerida. Seega loob karjäärimudel struktuuri, mis ei aita mitte ainult õpetajatel professionaalselt areneda, vaid ka tagab, et nüüdisaegne õpikäsitus on Eesti koolides igapäevane praktika.

Määruse rakendamise toetamiseks koostatakse kooli pidajatele, koolidele ja õpetajatele ühine juhendmaterjal, mis annab suuniseid karjäärimudeli rakendamiseks praktikas. Juhendmaterjalis antakse ülevaade õpetaja professionaalsest arengust, karjäärimudeli ülesehitusest, sh karjääriastmetest ja nende seosest kutsesüsteemiga. Samuti kirjeldatakse osapoolte rolle ja vastutust ning karjäärimudeli rakendamise põhimõtteid kooli ja kooli pidaja tasandil.

Lõikes 2 tuuakse välja, et karjäärimudel tugineb õpetaja kutsestandarditele.

Õpetaja karjäärimudel põhineb kutsestandarditel. Kutsestandard seab järgmised tasemed:

- õpetaja (tase 7);
- vanemõpetaja (tase 7);
- meisterõpetaja (tase 8).

Kutsestandard määratleb õpetajatöö sisu ning kirjeldab teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mida on vaja kutsealal tulemuslikuks tegutsemiseks. Alates 1. septembrist 2025 kehtivad uuenenud kutsestandardid, milles jaotatakse õpetajatöö kompetentsid: 1) enesehoiu ja professionaalsuse tagamine; 2) õppijate toetamine; 3) panustamine oma organisatsiooni ja selle inimestesse; 4) panustamine laiemasse haridussüsteemi.

Kutsekirjelduse järgi on õpetajatöö olulisemad valdkonnad töö iseenda, õppijate, kolleegide, organisatsiooni ja kogukonnaga, sh lastevanematega. Töö toimub eelkõige indiviidi, klassi või rühma, organisatsiooni, aga ka piirkonna tasandil ning eeldab rohket suhtlemist. Võrreldes kõrgema taseme õpetajatega keskendub õpetaja (tase 7) rohkem õpetamisele, samas kui vanemõpetaja (tase 7) panustab enam kolleegide juhendamisse ja haridusarendusse. Võrreldes kõrgema taseme õpetajatega osaleb vanemõpetaja (tase 7) haridusarenduses, kuid tema roll ei ole nii laiaulatuslik kui meisterõpetajal (tase 8), kes juhendab teisi õpetajaid, võib juhtida õpetajate tööd, toetab kolleegide professionaalset arengut ning panustab hariduse arendamisse nii organisatsiooni, piirkonna, riigi kui ka rahvusvahelisel tasandil.

Lõikes 3 nimetatakse karjääriastmed.

Õpetaja karjäärimudel koosneb neljast astmest: **alustav õpetaja, õpetaja, vanemõpetaja ja meisterõpetaja.** Igal tasemel kirjeldavad kutsestandardid nõutavaid kompetentse ning karjääriastmetel liikumine kinnitab nende kompetentside kasvu.

Nii tugevdab mudel õpetaja kutse andmise süsteemi, luues tiheda seose kutseoskuste ja ametialase arengu vahel. Karjääriastmetel suurenevad nõuded õpetajatöö iseseisvusele, vastutusele ja mõjuulatusele. Need tegevused võivad toimuda klassis või rühmas, koolis, piirkonnas, riiklikul või rahvusvahelisel tasandil, sõltudes kooli vajadustest ja õpetaja huvidest.

Alustava õpetaja karjääriastmel on õpetaja peamine ülesanne kohaneda õpetajatööga ning arendada end erialaselt. Kui õpetajal puudub kvalifikatsioon, tegeleb ta ka selle omandamisega. Õpetaja karjääriastmel töötav õpetaja on professionaalne õpetaja oma õpilastele. Sel astmel võib alata õpetaja kujunemine õpetamise eksperdiks, kolleegide arengu toetajaks ja/või kolleegide eestvedajaks. Vanemõpetaja karjääriastmel on õpetaja silmapaistvalt hea õpetaja, kes panustab kvaliteetse õpetamise edendamisse laiemalt. Ta on mitme aasta jooksul näidanud kõrget professionaalsust ja tulemuslikkust õpetajana, juhendanud kolleege või täitnud juhtimisülesandeid. Meisterõpetaja karjääriastmel on õpetaja ülesanne meisterlik õpetamine, kolleegide toetamine ning haridusinnovatsiooni loomine. Ta on pika aja jooksul tõestanud oma silmapaistvat pädevust ja tulemuslikkust nii õpetajana kui ka haridusuuenduste loojana ja uurijana, samuti kolleegide arengu toetajana või juhtimisülesannete täitjana.

Karjäärimudel ei kohusta õpetajaid liikuma kõrgematele astmetele – professionaalne areng võib toimuda ka horisontaalselt ühe karjääriastme sees, täites erinevaid tööülesandeid. Samas motiveerib mudel püüdema vanem- või meisterõpetaja tasemele.

Karjäärimudel rõhutab, et õpetaja töö ei piirdu üksnes tundide andmisega, vaid on märksa laiem ja mitmetahulisem. Mudel loob selge raamistiku õpetajate professionaalse arengu hindamiseks ja tunnustamiseks, sidudes kutsestandardites kirjeldatud kompetentsitasemed igapäevaste tööülesannete ning tasustamispõhimõtetega.

Õpetajatöö on mitmekülgne ja hõlmab lisaks õppetundide läbiviimisele mitmeid olulisi tegevusi. Nende hulka kuuluvad nt hariduslike erivajadustega (HEV) õpilaste õppematerjalide kohandamine ja diferentseerimine, keele ja aine lõimingu (LAK) meetodika rakendamine ja arendamine ning digitaalse õppevara loomine, katsetamine ja juurutamine. Oluline roll on ka kolleegide toetamisel mentorluse kaudu, õpikogukondade eestvedamisel ning osalemisel arendusprojektides ja erialavõrgustikes. Õpetaja annab tagasisidet ning panustab kooli arendustegevustesse, näiteks õppekava uuendamisse, projektide juhtimisse ja haridusinnovatsiooni elluviimisse. Samuti teeb õpetaja koostööd lapsevanemate ja kogukonnaga, et toetada õpilaste arengut ning aidata kaasa kooli eesmärkide saavutamisele.

Paragrahvis 3 nähakse ette alustava õpetaja karjääriastme omistamise tingimused.

Lõige 1 näeb ette, et alustava õpetaja aste omistatakse õpetajale, kes asub esmakordselt õpetajana tööle ja vastab vähemalt ühele punktides 1–4 loetletud tingimusele.

Lõike 1 punktiga 1 sätestatakse, et alustava õpetaja karjääriaste omistatakse õpetajale, kes omab õpetaja, tase 7 kutset.

Lõike 1 punktiga 2 sätestatakse, et alustava õpetaja karjääriaste omistatakse õpetajale, kes vastab põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud kvalifikatsiooninõuetele, aga kellel puudub õpetaja, tase 7 kutse. See tähendab, et karjäärimudel rakendub lisaks põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 74¹ lõigetes 4 ja 5 sätestatud nõuetele vastavatele ka neile, kes vastavad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse rakendussätetes (§ 99 lõikes 1) sätestatud õpetajate kvalifikatsiooninõuetele – üldhariduse õpetaja, kes on enne 2013. aasta 1. septembrit

omandanud pedagoogilise keskeri- või kõrghariduse. Samuti loetakse kvalifikatsiooninõuetele vastavaks õpetajad, kes on omandanud kõrghariduse tema õpetatavas aines ja kes omavad pedagoogilisi kompetentse.

Lõike 1 punktiga 3 sätestatakse, et alustava õpetaja karjääriastme saab omistada õpetajale, kes läbib kõrghariduse tasemel õpetajakoolitust. Antud määruse kontekstis peetakse kõrghariduse tasemel õpetajakoolituse all silmas bakalaureuse- ja magistritaseme õpetajakoolituse klassi- ja aineõpetaja õppekavasid. Õpetajakoolituse bakalaureuseõppe õppekavade lõpetanutel tuleb õpetaja kutse omandamiseks läbida ka magistritaseme aineõpetaja koolituse õppekava. Magistritaseme õpetajakoolituse lõpetaja saab üheaegselt nii magistrikraadi kui ka õpetaja kutse.

Lõike 1 punktis 4 sätestatakse, et alustava õpetaja karjääriastme saab omistada ka õpetajale, kes omandab või kellel juba on magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon. Sellisel juhul on õpetajal magistrikraad või ta on seda omandamas, kuid kuna ta ei ole läbinud õpetajakoolitust, puudub tal õpetaja kutse. Kutse taotlemiseks kutseandjalt peab lisaks üheaastasele õpetamiskogemusele, magistrikraadile või vastavale kvalifikatsioonile ning keelenõuetele olema täidetud ka kutse kompetentsusnõuetele seotud enesetäienduse tingimused.

Esmakordse tööle asumisena mõistetakse üldhariduses (üldhariduskoolis klassi- või aineõpetajana, kutseõppeasutustes mittetatsionaarse üldharidusõppe või kutseõppeasutuses üldharidusainete) õpetajana esmakordselt tööle asumist. Alustava õpetajana käsitletakse karjäärimudeli järgi ka õpetajat, kes on küll töötanud koolis vähemalt ühe aasta, kuid ei vasta õpetaja kvalifikatsiooninõuetele, ent täidab alustava õpetaja karjääriastme omistamise tingimusi. Selleks peab ta: 1) läbima kõrghariduse tasemel õpetajakoolitust; 2) omandama või omama magistrikraadi või vastavat kvalifikatsiooni.

Direktori pädevuses on hinnata tööle võetava õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavust ja kompetentse, et veenduda nende piisavuses ametikoha tööülesannete täitmiseks.

Koolis esmakordselt alustavale või kvalifikatsioonile mittevastavale õpetajale on oluline pakkuda tuge ametisse sisseelamisel. Sel astmel on õpetaja ülesanne end tööalaselt arendada ja/või kutset omandada ning koolijuhil on ülesanne pakkuda seejuures igakülgset tuge – mentor, tugiprogramm, aeg enesetäiendamiseks. Sel astmel olev õpetaja ei tööta üldjuhul klassijuhatajana, liit- ega eriklassidega. Vastavalt haridusleppele on alustaval õpetajal tööks iseendaga 25% tööajast. Aja ning (mentor)toe võimaldamine omab võtmetähtsust õpetajaks õppimisel ja kvalifikatsioonini jõudmisel.

Lõikega 2 sätestatakse, et alustava õpetaja astme omistab direktor õpetaja tööle asumisest kümne tööpäeva jooksul. Õpetaja saab alustava õpetaja astet omada kuni kolm aastat või kuni õpetajakoolituse läbimiseni. Viimasena nimetatu puudutab eeskätt klassiõpetajaks õppijaid, kelle integreeritud õpe kestab viis aastat.

Paragrahvis 4 nähakse ette õpetaja karjääriastme omistamise tingimused.

Lõige 1 näeb ette, et astme kompetentside kirjeldused tulenevad kutsestandardist õpetaja, tase 7. Kutsestandardid on leitavad Kutsekoja veebilehel – [Kutsestandardid - Kutseregister](#).

Lõikes 2 sätestatakse, et aste omistatakse õpetajale, kes on põhikoolis või gümnaasiumis õpetajana või kutseõppeasutuses üldhariduslike ainete õpetajana töötanud vähemalt ühe aasta ning kes vastab vähemalt ühele punktides 1–2 loetletud tingimusele.

Lõike 2 punktiga 1 sätestatakse, et aste omistatakse õpetajale, kes omab õpetaja, tase 7 kutset.

Lõike 2 punktiga 2 sätestatakse, et õpetaja karjääriaste omistatakse õpetajale, kes vastab põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud kvalifikatsiooninõuetele, aga kellel puudub õpetaja, tase 7 kutse. See tähendab, et karjäärimudel rakendub lisaks põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 74¹ lõigetes 4 ja 5 sätestatud nõuetele vastavatele õpetajatele ka neile, kes vastavad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse rakendussätetes (§ 99 lõikes 1) sätestatud õpetajate kvalifikatsiooninõuetele – üldhariduse õpetaja, kes on enne 2013. aasta 1. septembrit omandanud pedagoogilise keskeri- või kõrghariduse. Samuti loetakse kvalifikatsiooninõuetele vastavaks õpetajad, kes on omandanud kõrghariduse tema poolt õpetatavas aines ja kes omavad pedagoogilisi kompetentse.

Lõikes 3 sätestatakse, et kvalifikatsiooninõuetele vastavale õpetajale omistab direktor astme kümne tööpäeva jooksul pärast õpetaja tööle asumist. Varem kvalifikatsiooninõuetele mitte vastanud õpetajale omistab direktor kvalifikatsiooninõuete täitmisel astme kümne tööpäeva jooksul pärast tähtajatu töölepingu sõlmimist. Õpetaja aste omistatakse tähtajatult. See tähendab, et seda astet ei võta õpetajalt keegi ära (ta ei saa „tagasi kukkuda“ alustava õpetaja astmele või sootuks karjäärimudelist välja jääda). Küll aga võib õpetaja tõusta ajutiselt vanemõpetaja või meisterõpetaja astmele. Ajutiselt seetõttu, et nimetatud astmed on tähtajalised. Välja arvatud õpetaja, kellele on väljastatud vanemõpetaja, tase 7 kutse tähtajatuna.

Paragrahvis 5 sõnastatakse vanemõpetaja karjääriastme omistamise tingimused.

Lõikes 1 nähakse ette, et astme kompetentside kirjeldused tulenevad kutsestandardist vanemõpetaja, tase 7. Kutsestandardid on leitavad Kutsekoja veebilehel –[Kutsestandardid - Kutseregister](#).

Lõike 2 kohaselt saab vanemõpetaja karjääriastet õpetajale omistada kahel juhul ja astme omistamiseks esitab õpetaja taotluse. Taotluse esitamisega kaasneb küll mõningane halduskoormus, kuid ilma taotluse esitamiseta ei pruugi direktor saada teada asjaolust, et õpetajale on omistatud vanemõpetaja, tase 7 kutse või et õpetaja soovib vanemõpetaja karjääriastet taotleda kohaliku tasandi komisjoni kaudu.

Lõike 2 punktiga 1 sätestatakse, et vanemõpetaja karjääriastme omistatakse õpetajale, kes omab vanemõpetaja, tase 7 kutset.

Lõike 2 punktiga 2 sätestatakse, et vanemõpetaja karjääriaste omistatakse õpetajale, kes vastab vanemõpetaja, tase 7 kutsestandardis kirjeldatud kompetentsidele, kuid kellel puudub vastav kutse. See tähendab, et vanemõpetaja karjääriastme võib omistada ka õpetajale, kellel formaalset vanemõpetaja kutset ei ole, kuid kes on oma oskuste ja pädevustega saavutanud kutsestandardis kirjeldatud taseme.

Lõikes 3 sätestatakse, et käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 1 nimetatud juhul omistab direktor õpetajale vanemõpetaja astme taotluse esitamisest kümne tööpäeva jooksul. Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 2 nimetatud juhul esitab õpetaja vanemõpetaja astme omistamiseks

käesoleva määruse §-s 6 nimetatud komisjonile oma töö analüüsi, milles lähtub vanemõpetaja, tase 7 kutsestandardis kirjeldatud õpetajatöö komponentidest.

Lõige 4 sätestab, et aste omistatakse viieks aastaks või kuni vanemõpetaja kutsetaseme kehtimise ajaks.

Lõige 5 sätestab, et kui vanemõpetaja karjääriastet omav õpetaja ei taotle enne astme kehtivusaja lõppemist uuesti vanemõpetaja astet, omistab kooli direktor talle õpetaja astme. EHIS edastab koolile automaatteavituse kolm kuud enne karjääriastme kehtivuse lõppu. Õpetajale eraldi teavituse saatmine ei ole võimalik, kuna EHIS ei kogu õpetajate kontaktandmeid. Kui õpetaja soovib taotleda vanemõpetaja karjääriastet järgmiseks perioodiks, siis tuleb tal esitada uus taotlus. Vanemõpetaja karjääriastme lõppemise ja uue taotluse esitamise vahel ei ole ette nähtud üleminekuperioodi. Sama põhimõtte kehtib ka kutsetaseme puhul: kui vanemõpetaja kutse kehtivus lõpeb ja taastõendamine ebaõnnestub või kutset ei taotleta uuesti, jääb kehtima õpetaja, tase 7 kutsetase. Kutse taastõendamine on üles ehitatud võimalikult lihtsa ja ajasäästliku protsessina. See toimub dokumendipõhiselt ilma vaatluste, intervjuude või mahuka portfoolio nõudeta. Protsessi eesmärk on kinnitada juba tõendatud taseme püsimist, mitte hinnata õpetajat uuesti algtasemelt.

Hariduse Kutsenõukogu on andnud Tartu Ülikoolile ja Tallinna Ülikoolile õiguse anda kaasava hariduse magistriõppekava lõpetanutele vanemõpetaja, tase 7 kutse. Selle õppekava lõpetamisel on võimalik saada vanemõpetaja kutse õpingute kaudu ja erinevalt töömaailma kutseandja antavast kehtib see tähtajatult.

Paragrahvis 6 sõnastatakse komisjoni moodustamisega seonduv vanemõpetaja astme omistamiseks.

Lõikes 1 sätestatakse, et vanemõpetaja astme omistamiseks õpetajatele, kellel puudub vanemõpetaja, tase 7 kutse, moodustab kooli pidaja või pidaja volitusel kooli direktor kolmeliikmelise komisjoni, kuhu kuuluvad:

- 1) direktor;
- 2) kooli pidaja esindaja;
- 3) vanemõpetaja või meisterõpetaja astet või kutsetaset omav õpetaja.

Lõikes 2 sätestatakse, et vanemõpetaja või meisterõpetaja astet või kutsetaset omava õpetaja puudumisel nimetatakse komisjoni liikmeks koolis töötav õpetaja astet omav õpetaja. Säte on vajalik selleks, et tagada õpetajaskonna esindatus komisjoni töös ka siis, kui konkreetses koolis ei ole vanem- või meisterõpetaja astet omavaid õpetajaid. Kui konkreetses koolis ei ole vanem- või meisterõpetajat, võib komisjoni töösse kaasata vastava tasemega õpetaja sama kooli pidaja teisest koolist.

Lõige 3 sätestab, et komisjon lähtub oma töös määruses sätestatust ja komisjoni väljatöötatud töökorrast. Komisjon moodustatakse tähtajatult. Kuna kõiki korralduslikke detaile ei ole võimalik ega ka vajalik määruses reguleerida, siis on komisjonile antud volitus ka oma töökord välja töötada ning sellest lähtuda. Töökorra ja määrusevastuolu korral tuleb juhendada määruses sätestatust.

Paragrahvis 7 sõnastatakse komisjoni otsustusvõime ja otsusega seonduv.

Lõikes 1 sätestatakse, et komisjon on otsustusvõimeline, kui astme omistamiseks läbiviidud tegevustest võtavad osa kõik komisjoni liikmed. Paragrahvi 6 lõikes 1 on fikseeritud komisjoni koosseis (kolm liiget), kes kõik peavad astet taotleva õpetaja töö analüüsiga tutvuma ning osalema muudes tegevustes, mille näeb ette komisjoni enda töökord (nt vestlus karjääriastet taotleva õpetajaga).

Lõikes 2 sätestatakse, et komisjoni otsus vormistatakse eraldi iga taotleja kohta ning väljastatakse taotlejale kümne tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist. Komisjoni otsuse kinnitavad allkirjaga kõik komisjoni liikmed. Lõikes sätestatu võib vähesel määral suurendada halduskoormust koolis, kuid tõenäosus, et samaaegselt taotleb ühes koolis vanemõpetaja karjääriastet suur hulk õpetajaid, on pigem väike. Samuti nähakse komisjoni koosseis ette vaid kolmeliikmelisena.

Lõikes 3 sätestatakse, et komisjoni otsuseid säilitatakse kümme aastat. Komisjoni otsuse säilitamine üle viie aasta on vajalik, et komisjonil oleks võimalik vajadusel tutvuda eelmiste otsuste sisuga.

Paragrahvis 8 sõnastatakse meisterõpetaja astme omistamise tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, et astme kompetentside kirjeldused tulenevad kutsestandardist meisterõpetaja, tase 8. Kutsestandardid on leitavad Kutsekoja veebilehel – [Kutsestandardid - Kutseregister](#).

Lõikes 2 sätestatakse, et aste omistatakse taotluse alusel õpetajale, kellel on kutsetase meisterõpetaja, tase 8. Astme omistamiseks esitab õpetaja direktorile taotluse. Taotluse esitamisega kaasneb vähene halduskoormus, kuid ilma taotluse esitamiseta ei pruugi direktor saada teada asjaolust, et õpetajale on omistatud meisterõpetaja, tase 8 kutse.

Lõikes 3 sätestatakse, et direktor omistab õpetajale meisterõpetaja astme taotluse esitamisest kümne tööpäeva jooksul. Aste omistatakse meisterõpetaja kutsetaseme kehtimise ajaks. Meisterõpetaja, tase 8 kutse omistatakse viieks aastaks, kuid määruses on astme omamise aja fikseerimisel loobutud viie aasta nimetamisest, kuna taotluse esitamise ja astme omistamise aeg võivad erineda. Kõrgem palgamäär on seotud aga astme, mitte kutse olemasoluga.

Lõikes 4 sätestatakse, et kui meisterõpetaja karjääriastet omav õpetaja ei taotle enne astme kehtivusaja lõppemist uuesti meisterõpetaja astet, omistab kooli direktor talle õpetaja astme. EHIS edastab koolile automaatteavituse kolm kuud enne karjääriastme kehtivuse lõppu. Õpetajale eraldi teavituse saatmine ei ole võimalik, kuna EHIS ei kogu õpetajate kontaktandmeid. Kui õpetaja soovib meisterõpetaja karjääriastet järgmiseks perioodiks, siis tuleb tal esitada uus taotlus. Meisterõpetaja karjääriastme lõppemise ja uue taotluse esitamise vahel ei ole ette nähtud üleminekuperioodi. Sama põhimõte kehtib ka kutsetaseme puhul: kui meisterõpetaja kutse kehtivus lõpeb ja taastõendamine ebaõnnestub või kutset ei taotleta uuesti, jääb kehtima õpetaja, tase 7 kutsetase. Välja arvatud õpetaja, kellele on väljastatud vanemõpetaja, tase 7 kutse tähtajatuna. Kutse taastõendamine on üles ehitatud võimalikult lihtsa ja ajasäästliku protsessina. See toimub dokumendipõhiselt ilma vaatluste, intervjuude või mahuka portfoolio nõudeta. Protsessi eesmärk on kinnitada juba tõendatud taseme püsimist, mitte hinnata õpetajat uuesti algtasemelt.

Paragrahvis 9 sätestatakse karjääriastmete kanne. Kool teeb õpetajale omistatud astme kohta kande Eesti hariduse infosüsteemi (õpetajate ja akadeemiliste töötajate alamregister). Pärast käesoleva määruse ja Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a määruse nr 265 „Eesti hariduse infosüsteemi asutamine ning põhimäärus“ muudatuste jõustumist tekib EHISes võimalus sisestada õpetajale karjääriaste. Kooli EHISe andmehaldur kannab karjääriastme ning tähtajalise karjääriastme korral ka selle kehtivuse algus- ning lõpukuupäeva õpetajate ja akadeemiliste töötajate alamregistrisse. Karjääriastme märkimise protsess kirjeldatakse EHISe kasutusjuhendis ja karjäärimudeli juhendmaterjalis.

Paragrahvis 10 sätestatakse astme säilitamisega seonduv töökoha (kooli) vahetamisel.

Õpetajale omistatud aste säilib õpetaja tööle asumisel ühest koolist teise.

Kui õpetaja vahetab töökohta, siis on info talle eelmises koolis omistatud karjääriastme kohta nähtav EHISe akadeemiliste töötajate alamregistris. Direktor ei pea õpetajale karjääriastet uuesti omistama ega uut kannet registrisse tegema.

Paragrahvis 11 sätestatakse karjääriastmete palgakoefitsiendid. Astmete palgakoefitsiendid on erinevad, sest astmetel tehtav töö on erineva keerukusega ja eeldab erinevat kvalifikatsiooni.

Lõikes 1 sätestatakse, et kvalifikatsiooninõuetele vastava alustava õpetaja ja õpetaja astme palgakoefitsient on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 76 lõike 3 alusel Vabariigi Valitsuse määrmuses kehtestatud palgamäär. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatusega, millega nähakse ette muuhulgas õpetajate karjäärimudel kehtestatakse ka regulatsioon, mille kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus edaspidi põhikooli ja gümnaasiumi õpetaja töötasu alammäär üksnes kvalifikatsiooninõuetele vastavatele õpetajale (seni kehtestas kõigile õpetajatele) ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 74 lõikes 7¹ nimetatud inimestele. Seega võib alustava õpetaja astet omava, kuid kvalifikatsiooninõuetele veel mitte vastava või astet mitteomava õpetaja töötasu olla edaspidi väiksem Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud õpetaja töötasu alammäärast. Riik jätkab haridustoetuse eraldamist senistel alustel (koheldes toetuse eraldamisel võrdsetena kvalifikatsiooninõuetele vastavaid ja mittevastavaid õpetajaid), mis tähendab, et edaspidi on ka nimetatud õpetajatele võimalik maksta palga alammääraga võrdset töötasu. Samas puudub kvalifikatsiooninõuetele mittevastavatel õpetajatel nõudeõigus saada täiskoormusega töötamisel tasustatud kehtestatud alammäär järgi. 2026. aastal on õpetaja töötasu alammäär 1970 eurot. PGSi § 82 lõige 3 ei luba kasutada õpetajate tööjõukulude toetust muul otstarbel kui töötasude maksmiseks. Töölepingu seaduse § 12 ei võimalda tööandjal töölepingut ühepoolset muuta ega vähendada töötaja töötasu, kui töökoormus ei ole vähenenud. 2025. aastal oli täiskoormusega õpetaja töölepingus sätestatud töötasu vähemalt 1820 eurot, seega ei saa see summa olla väiksem ka 2026. aastal.

Lõikes 2 sätestatakse, et vanemõpetaja astme palgakoefitsient on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 76 lõike 3 alusel Vabariigi Valitsuse määrmuses kehtestatud 1,1-kordne palgamäär. Arvestades, et 2026. aastal on õpetaja töötasu alammäär 1970 eurot, tuleb vanemõpetaja astet omavale õpetajale maksta täiskoormusega töötamisel vähemalt 2167 eurot.

Lõikes 3 sätestatakse, et meisterõpetaja astme palgakoefitsient on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 76 lõike 3 alusel Vabariigi Valitsuse määrmuses kehtestatud 1,3-kordne palgamäär. Arvestades, et 2026. aastal on õpetaja töötasu alammäär 1970 eurot, tuleb

meisterõpetaja astet omavale õpetajale maksta täiskoormusega töötamisel vähemalt 2561 eurot.

Paragrahvis 12 sätestatakse alustava õpetaja astme omistamisega seonduv määruse jõustumise hetkel töötavale õpetajale. Määruse jõustumise hetkel põhikoolis või gümnaasiumis õpetajana või kutseõppeasutuses üldharidusliku aine õpetajana töötavale õpetajale, kes vastab alustava õpetaja astme omistamise tingimusele, omistatakse määruse jõustumisest kümne tööpäeva jooksul alustava õpetaja aste, välja arvatud kui õpetaja vastab käesolevas määruses sätestatud muu astme omistamise tingimustele. Määrus jõustub 1. märtsil 2026. a. Seega kui õpetaja on tööle asunud nt 1. septembrist 2025. a, kuid kvalifikatsiooninõuetele veel ei vasta, kuid täidab määruse § 3 lõikes 1 nimetatud eelduse (nt läbib parasjagu õpetajakoolitust), siis omistatakse talle alustava õpetaja aste. Vt ka selgitus §-i 13 juures.

Paragrahvis 13 sätestatakse õpetaja astme omistamine määruse jõustumise hetkel töötavale õpetajale. Määruse jõustumise hetkel põhikoolis või gümnaasiumis õpetajana või kutseõppeasutuses üldharidusliku aine õpetajana töötavale õpetajale, kes vastab õpetaja astme omistamise tingimusele, omistatakse määruse jõustumisest kümne tööpäeva jooksul õpetaja aste. Seega, kui määrus jõustub 1. märtsil 2026. a, peab koolijuht hiljemalt 13. märtsiks 2026. a astme omistama. Määruse rakendumisel on mõistliku halduskoormuse tagamiseks võimalik omistada kõikidele õpetajatele samaaegselt karjääriaste ühe aktiga (käskkirjaga).

Paragrahvis 14 sätestatakse komisjoni moodustamise nõude täitmise rakendamine. Kooli pidajal või pidaja volitusel kooli direktoril on kohustus käesoleva määruse §-s 6 nimetatud komisjon moodustada hiljemalt 1. septembriks 2026. a. Juhul kui taotlus vanemõpetaja astme omistamiseks esitatakse enne 1. septembrit 2026. a, siis peab kooli pidaja või pidaja volitusel kooli direktor asjakohase komisjoni moodustama varem ja viivituseeta, et tagada haldusmenetluse seaduse § 5 lõikest 2 haldusorganile tulenev kohustus viia haldusmenetlus läbi eesmärgipäraselt, efektiivselt, võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi inimestele. Seega, kui eksisteerib vajadus viia haldusmenetlus läbi juba 2026. a kevadel ja suvel, siis tuleb vastav haldusorgan (komisjon) moodustada kiiremini, ootamata määruses lubatud viimast tähtahta.

Paragrahvis 15 sätestatakse käesoleva määruse jõustumise aeg. Määrus jõustub 2026. aasta 1. märtsil.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Tegemist on uue regulatsiooniga, mille kohaselt määratakse õpetajale kutseoskuste arendamiseks ja ametialase karjääri planeerimiseks karjääriaste. Karjääriastmete süsteem rakendub üldhariduskoolides töötavatele aineõpetajatele ja klassiõpetajatele kui ka kutseõppeasutustes töötavatele mittestatsionaarse üldharidusõppe ning kutsekeskharidusõppe üldharidusainete õpetajale.

Üldhariduse ühe või mitme aine õpetajana ning klassiõpetajana töötas 2024/2025. õppeaastal kokku 16 866 inimest, st 97% üldhariduse õpetajaskonnast. Mudel ei rakendu koolides teistel ametikohtadel töötavatele inimestele (nt juhtidele ja tugispetsialistidele), kes tegelevad

õppetööga ning võlaõiguslike lepingute alusel õppeteenuse pakkujatele, kes ei tööta koolis õpetaja ametikohal. Viimati nimetatuid oli EHISE 2024/2025. õppeaasta andmetel õpetajaskonnas 613 ehk 4%^[1] kõigist üldhariduse õpetajatest. Käesolev mudel ei rakendu nimetatud sihtrühmadele, kuna nad ei ole põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse tähenduses õpetajad.

Karjäärimudeli rakendumine	Lepingu liik	Grupp	Inimeste arv
ei	tööleping	juht või tugispetsialist, kes tegeleb õppetööga	465
ei	võlaõiguslikud lepingud	õpetaja või klassõpetaja	149
ei	võlaõiguslikud lepingud	juht või tugispetsialist, kes tegeleb õppetööga	1
<i>Kokku</i>			613
jah	tööleping	õpetaja või klassõpetaja	16 866
<i>Kokku</i>			16 866
<i>Üldkokkuvõte</i>			17 390

- *Õpetajad, kes töötavad rohkem kui ühel ametikohal ametinimetuse alusel ja/või kellega on sõlmitud nii tööleping kui võlaõiguslik leping, kajastuvad selles andmetabelis mitmekordselt. Kokku ja üldkokkuvõte ridadel on õpetaja loendatud ühekordselt.*

^[1] Kui õpetaja või klassiõpetajaga on sõlmitud nii tööleping kui võlaõiguslik leping, siis kuulub ta mõlemasse gruppi.

Karjääriastmete omistamise tingimustele vastavaid õpetajaid oli 2024/2025. õppeaasta andmetel Eesti üldhariduse õpetajaskonnas 14 785 ehk 88% neist õpetajatest, kellele rakendub karjääriastmete süsteem (neid õpetajaid oli 16 866).

Need 14 785 õpetajat jaguned nelja karjääriastme vahel.

Karjääriaste	Õpetajate arv
1. alustav õpetaja	2178
2. õpetaja	12477
3. vanemõpetaja	93
4. meisterõpetaja	37
Üldkokkuvõte	14785

2024/2025. õppeaastal oli 16 866 õpetaja hulgas 2081 (12% 16 866-st õpetajast) õpetajat, kes ei vastanud ühelegi karjääriastmete omistamise tingimusele. Nende õpetajate hulgas olid:

- Esmakordselt üldhariduse õpetaja ja klassiõpetajana tööle asunud õpetajad, kes ei vastanud kvalifikatsiooninõuetele, kel ei olnud õpetaja, tase 7 kutset, kes ei õppinud aineõpetaja, klassiõpetaja koolituse ega mingil muul magistritaseme õppekaval ning kelle kõrgeim omandatud kvalifikatsioon varieerus põhiharidusest või vastavast kvalifikatsioonist bakalaureusekraadi või vastava kvalifikatsioonini. Üksikute õpetajate puhul oli kõrgeim kvalifikatsioon EHISE andmetel teadmata.
- Vähemalt ühe aasta töötanud õpetajad ja klassiõpetajad, kes ei vastanud kvalifikatsiooninõuetele, kel ei olnud kehtivat õpetaja, tase 7 kutset, kes ei õppinud

aineõpetaja, klassiõpetaja koolituse ega mingil muul magistriõppe õppekaval ja kelle kõrgeim omandatud kvalifikatsioon varieerus põhiharidusest või vastavast kvalifikatsioonist bakalaureusekraadi või vastava kvalifikatsioonini.

2024/2025. õppeaasta andmetel ei saa hinnata kutseõppeasutuste kutsekeskharidusõppe üldharidusainete õpetajate vastavust karjääriastmete omistamise nõuetele ega esitada nende õpetajate jaotust karjääriastmete vahel, kuna need andmed ei ole kutseõppeasutuse õpetajaskonnast korrektselt eristatavad. Ebapiisava kvaliteediga andmete alusel võib eeldada, et neid õpetajaid on mõnisada.

Karjäärimudeli rakendamisel on **positiivne mõju õpetajate professionaalsele arengule ja motivatsioonile**. Karjääriastmestik annab õpetajatele süsteemse lähenemise kutseoskuste arendamiseks ja ametialase karjääri planeerimiseks, kuna riiklikult kehtestatakse õpetaja karjäärimudel, mis hõlmab selgelt määratletud karjääriastmeid. Karjääriastmed on seotud õpetaja kutsetasemetega ja karjääriastmete kompetentsid (st see, milliseid oskusi konkreetsel astmel töötamine eeldab) on kirjeldatud kutsestandardites. Karjääriastmetel liikumine on tihedalt seotud õpetaja pideva professionaalse enesearendusega, mis hõlmab nii täiendusõppe programmide läbimist kui ka iseseisvat vajalike materjalide omandamist. Karjäärimudeli tõhus toimimine eeldab, et õpetajatele on tagatud täielik ja selge ülevaade mudeli struktuurist ning astmetega seotud nõuetest. Karjäärimudeli rakendamine tõstab õpetajaameti kutsealast teadlikkust ning tänu kutsestandarditele on selgelt sõnastatud kutsealal järgmisele tasemele liikumise kompetentsid, mis kehtivad kõikidele õpetajatele. See aitab õpetajatel teha teadlikke otsuseid, mis toetavad nende professionaalset arengut ja karjääriplane. Üle riigi ühtselt kehtestatud karjäärimudeli põhimõtted tagavad ühetaolise praktika ja kutsetasemetega seotud karjääriastmestik loob õpetajatele võimaluse liikuda koolide vahel oma karjääriastet kaotamata. Karjäärimudel tõstab õpetajate motivatsiooni liikuda kõrgematele kutsetasemetele. Samal ajal annab see ka neile, kes soovivad jääda õpetaja tasemele (tase 7), võimaluse professionaalseks arenguks, sest edasi saab liikuda ka horisontaalselt ühe astme sees.

Õpetaja karjäärimudeli astmed on seotud palgakoefitsientidega, st kõrgematele karjääriastmetele tõustes (vanemõpetaja ja meisterõpetaja) on õpetajal võimalik teenida suuremat sissetulekut. Kõrgem töötasu on ka motivaatoriks panustamiseks õpetajaametisse mitte ajutiselt, vaid pikema perioodi vältel.

Kuigi enam on mõjutatud kvalifikatsiooninõuetele vastavad õpetajad, annab karjäärimudel selge arusaama professionaalse arengu võimalustest ka kvalifikatsiooninõuetele mittevastavatele õpetajatele, et pürgida kompetentside tõstmise kaudu kvalifikatsiooninõuete täitmiseni.

Ebasoovitava mõju risk tuleneb karjääriastmete tähtajalisusest, sest kõrgem töötasu ei ole õpetajale püsiv garantii. Selle säilitamiseks peab õpetaja viie aasta möödudes uuesti tõendama vanemõpetaja või meisterõpetaja karjääriastme kompetentside olemasolu. Kuna astmed on tähtajalised, ei suurenda nende saavutamine õpetaja finantskindlust, mistõttu ei ole mõistlik võtta pikemaajalisi finantskohustusi. Ebasoovitav mõju võib tekkida ka olukorras, kus vanemõpetaja või meisterõpetaja tegevus väljaspool kooli eeldab kooli töökorralduse muutmist, näiteks ainetundide asendamist.

Koolide jaoks tähendab töökoormuse suurenemine Eesti hariduse infosüsteemis õpetajale karjääriastme määramist ning töölepingu muutmist. Karjäärimudeli kehtestamine eeldab koolijuhilt õpetajaga sõlmitud töö- ja palgakorralduse läbimõtestamist ja vajadusel muutmist.

Kui õpetaja on omandanud järgmise karjääriastme omistamist võimaldava kvalifikatsiooni ja/või kompetentsid, võib koolijuhil tekkida vajadus töölepingut muuta juhul, kui karjääriaste on lepingus välja toodud ning omistatud astmega kaasneb kõrgem palk vastavalt karjääriastmega seotud koefitsiendile. Mõju ulatus on suurem suuremates koolides ja/või koolides, kus on rohkem kõrgemate karjääriastmete taotlejaid.

Vanemõpetaja karjääriastme omistamine komisjoni otsusega eeldab komisjoni moodustamist, töökorra väljatöötamist, taotluse läbivaatamist. Karjääriastmete omistamine toob kaasa töökoormuse kooli pidajate ja koolide jaoks seoses vanemõpetaja karjääriastme omistamise protsessiga. See aste eeldab otsuseid astme taotlejate kohta, mis võib suurendada koolijuhtide ja komisjoni koormust. Kui õpetaja karjäär jääb madalamatele astmetele, ei too see kaasa täiendavat töökoormust. Samuti ei suurene töökoormus seoses meisterõpetaja astme omistamisega. Mõju ulatus on suurem suuremates koolides ja/või nendes koolides, kus on suurem kõrgemate karjääriastmete taotlejate hulk. Mõju avaldumise sagedus on pidev, kuna karjääriastmete taotlejaid võib igapäevaselt esile tulla, v.a juhul, kui kehtestatakse kindlad taotlusvoorude ajad nii, nagu see on õpetaja kutsetasemete taotlemisel.

Samas on oluline märkida, et vanemõpetaja astme puhul on koolidel täiendav võimalus märgata õpetaja potentsiaali ja kompetentse ning omistada talle vanemõpetaja karjääriaste koos kõrgema töötasuga. Vanemõpetaja pädevusega õpetajaid on Eesti koolidesse väga vaja, et toetada ja juhendada alustavaid õpetajaid ning eest vedada haridusuuendustesse panustavaid professionaalseid õpikogukondi. Samuti on nad olulised koostöös erinevates haridusvõrgustikes. Seetõttu peab vanemõpetaja karjääriastmele liikumine olema kättesaadav senisest suuremale hulga õpetajatele.

Ebasoovitava mõju risk on seotud ka kutse andja võimekusega taotlusi läbi vaadata ja kutseid välja anda. Loodava õpetajate karjäärimudeli astmetega on seotud õpetaja töötasu alammäära koefitsient, siis nende muudatuste tagajärjel on suure tõenäosusega rohkem õpetajaid motiveeritud jõudma kõrgemale karjääriastmele, mis võib Eesti Õpetajate Liidule (kutse andja) kaasa tuua taotluste hindamise ja kutsete andmise suurema koormuse.

Haridus- ja Teadusministeerium analüüsib hiljemalt 2030. aastaks õpetajate karjääriastme omistamise protsessi rakendumist ning töötab tulemusest lähtuvalt välja asjakohased muudatused. Küll aga on töökogemuse kaudu kutse andmise protsessi tõhusamaks muutmine juba praegu ministeeriumi fookuses. Nimelt saab Eesti Õpetajate Liit (ÕL) vabaihenduste taotlusvooru kaudu aastatel 2025–2027 toetust 30 000 eurot aastas õpetajakutsete andmise korralduse kaasajastamiseks. Selle eesmärgi saavutamiseks peab ÕL ellu viima alljärgnevat tegevusi:

- 1) kujundama tõhusa ja paindliku kutse andmise süsteemi, mis on kooskõlas uuendatud kutsestandardite ja õpetaja karjäärimudeliga;
- 2) kaasajastama kutse andmise süsteemis õpetajatele seatud ootusi ning looma süsteemi, mis soodustab senisest rohkem inimesi õpetaja kutset taotlema.

Ebasoovitav mõju võib kaasneda ka võlaõiguslike lepingute sõlmimise ning kvalifikatsioonitorgetele vastavuse ebaõige hindamisega. Võlaõiguslike lepingute sõlmimisega kaasneb teatud töölepinguga ettenähtud hüvedest ilma jäämine (nt õigus põhipuhkusele ja töötasu vähemalt kehtestatud alammäära ulatuses jne), lisaks sellele ei vasta võlaõiguslike lepingutega õppeteenuse pakkujad mudelis kirjeldatud tingimustele, st karjäärimudel ei

rakendu neile teenuse pakkujatele. Tavapäraselt on võlaõigusliku lepingu sõlmimine ilmselt teadlik valik, aga kui õpetaja ei ole teadlik karjääriastmete süsteemi rakendamise tingimustest, st et võlaõiguslike lepingutega õppeteenuse pakkujatele ei rakendu karjäärimudel, siis võib õpetaja oma teadmatuses ennast karjäärimudelist välja jätta. Nimetatud riski mõju ei ole laialdane, sest võlaõiguslike lepingute sõlmimine ei ole laialdane praktika.

Kui koolijuht hindab teadmatuses või kogemata õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavust vääralt, siis võib tekkida olukord, kus õpetaja ei vasta karjääriastme omistamise tingimustele ning õpetaja jääb koolijuhi ebaprofessionaalsuse tõttu karjääriastmest ja sellega kaasnevast palga alammäärast ilma. Suurem oht on nende õpetajate puhul, keda hinnatakse vääralt kvalifikatsiooninõuetele mittevastavateks. EHISE andmed viitavad sellele, et on koolijuhte, kel on raskusi õpetajate kvalifikatsiooninõuetele vastavuse hindamisega. Riski mõju ulatus ei ole tõenäoliselt laialdane.

Ebasoovitav mõju võib tekkida ka olukorras, kus kooli direktor peab maksma vanem- või meisterõpetajale kõrgemat töötasu ka juhul, kui koolis ei ole võimalik pakkuda tema karjääriastmele vastavat rolli, näiteks õpetaja liikumisel ühest koolist teise. Sellisel juhul võib koolil tekkida vajadus kohandada töökorraldust või leida täiendavaid võimalusi õpetaja kompetentside rakendamiseks.

Lisaks võib määruse rakendamine suunata koolijuhte karjäärimudeli kujundamisele olukorras, kus mudeli sisuline rakendamine ja kvaliteet võivad kooliti erineda. Kuigi karjäärimudeli raamistik on ühtne, jääb selle sisuline kujundamine kooli vastutuseks ning kõik koolid ei pruugi seda algfaasis rakendada ühtlaselt professionaalsel tasemel. Nimetatud riski maandatakse koolijuhtide süsteemse arendamise kaudu, sealhulgas arenguveestluste ja atesteerimissüsteemi rakendamise abil.

Koolipidajate vaates võib riskina käsitleda ka diferentseerimisosa suuremat seotust karjäärimudeliga, mis võib mõjutada paindlikkust töötasude kujundamisel. Riski maandamiseks on kavandatud diferentseerimisosa järkjärguline kasvatamine, mis loob koolipidajatele ja koolidele täiendava otsustusruumi karjäärimudeli rakendamisel.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamise toetamiseks koostatakse kooli pidajatele, koolidele ja õpetajatele ühine juhendmaterjal, mis annab selged suunised karjäärimudeli rakendamiseks praktikas. Juhendmaterjalis antakse ülevaade õpetaja professionaalsest arengust, karjäärimudeli ülesehitusest, sh karjääriastmetest ja nende seosest kutsesüsteemiga. Samuti kirjeldatakse osapoolte rolle ja vastutust ning karjäärimudeli rakendamise põhimõtteid kooli ja kooli pidaja tasandil.

Karjäärimudeli rakendumist toetatakse ka paindlike õpiteede loomise kaudu Õpetajate Akadeemia mikrokraadiprogrammide raames. Tegevuse eesmärk on kujundada senisest paindlikumad õpetajate esma-, täiendus- ja ümberõppe õpirajad, mis toetavad nii õpetajakvalifikatsioonini jõudmist kui ka professionaalset arengut karjääri eri etappides. Mikrokraadiõpet pakutakse loodus- ja täppisteaduste ning kaasava hariduse valdkonnas ning see on suunatud õpetajate järelkasvu tagamisele ja kvalifikatsiooni tõstmisele. Tegevust viiakse ellu ESF+ tegevuse „Haridus- ja noortevaldkonna töötajate esma- ja täiendusõpe ning

järeikasv“ tegevussuuna „Haridus- ja noortevaldkonna töötajate järeikasvu tagamine ning kvalifikatsiooni tõstmine“ raames, mille eelarve on ligikaudu 4,2 miljonit eurot.

Täiendava tegevusena toetatakse õpetajakutsete andmise süsteemi arendamist. Selleks toetatakse aastatel 2025–2027 Eesti Õpetajate Liidu eestvedamisel kutse andmise korralduse kaasajastamist vabatahtlike taotlusvooru kaudu. Tegevuse raames arendatakse kutse andmise süsteemi viisil, mis on kooskõlas uuendatud kutsestandardite ja õpetaja karjäärimudeliga, ning täpsustatakse õpetajatele seatud ootusi, et muuta kutse taotlemine ja taastõendamine selgemaks, paindlikumaks ja laiemale sihtrühmale kättesaadavamaks.

Selleks, et rakendada karjäärimudelit, kus vanemõpetaja töötasu alammäär on 10% kõrgem ja meisterõpetajal 30% kõrgem õpetaja töötasu alammäärast, on vajalik suurendada õpetaja töötasu alammäärade lisanduvat diferentseerimiskomponendi osa. Riik suurendab diferentseeritavat osa järgmiselt: 2026. aastal 22%, 2027. aastal 23% ja 2028. aastal 24%ni.

Eesti hariduse infosüsteemi andmed 2024/2025. õppeaasta kohta on järgmised:

Kehtiv kutsetase	Õpetajate arv	Õpetajate protsent
Vanemõpetaja, tase 7	93	>1%
Meisterõpetaja, tase 8	37	0,2%

Riik eraldas lisaraha 2026. aastaks õpetajate tööjõukulude kasvuks 60 088 780 eurot, mis tagab õpetaja palga alammäära 1 970 eurot ning diferentseerimise osa 22%. Diferentseerimise osa suurendamine võimaldab rakendada karjäärimudelit, milleks kavandati 2027. aastaks 7 miljonit eurot, 2028. aastaks 14 miljonit eurot ja 2029. aastaks samuti 14 miljonit eurot.

Vanemõpetajaid oli 2024/25. õa andmetel 93 ning selleks, et tagada 10% kõrgem alammäär on lisavajadus 0,3 miljonit eurot. Meisterõpetajaid oli kokku 37 ning selleks, et tagada 30% kõrgem alammäär on lisavajadus 0,4 miljonit eurot. Arvestuste aluseks on 2024/25 õpetajate arv, mis võib muutuda. Rahalised vahendid jaotatakse kohalikele omavalitsustele üldhariduskoolide pidamiseks toetusfondist antava toetusega, mis on kooskõlas Vabariigi Valitsuse 6. veebruari 2015. a määrusega nr 16 „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord“. Riigieelarves on kavandatud vahendid Vabariigi Valitsuse eelarvesse kohalike omavalitsuste üksuste toetusfondi. Erakoolidele eraldatakse toetust erakooliseaduse §-le 22, lähtudes seejuures põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-des 42 ja 82 munitsipaal- ja erakoolile sätestatud alustest ja tingimustest. Erakoolide õpetajate tööjõukulude toetus on kavandatud Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvesse. Riigikoolide õpetajate tööjõukulud karjäärimudeli rakendamiseks on kavandatud Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. märtsil 2026. a ehk samaaegselt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduses (direktorite atesteerimine ja õpetajate karjäärimudel) karjäärimudeli ettenägeva regulatsiooni jõustumisega.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Õpetajate Liidule, Eesti Koolijuhtide Ühendusele, Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendusele, Õpetajate Ühenduste Koostöökojale, Tartu Ülikoolile, Tallinna Ülikoolile, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Eesti Õpilasesinduste Liidule.

Kristina Kallas
haridus- ja teadusminister